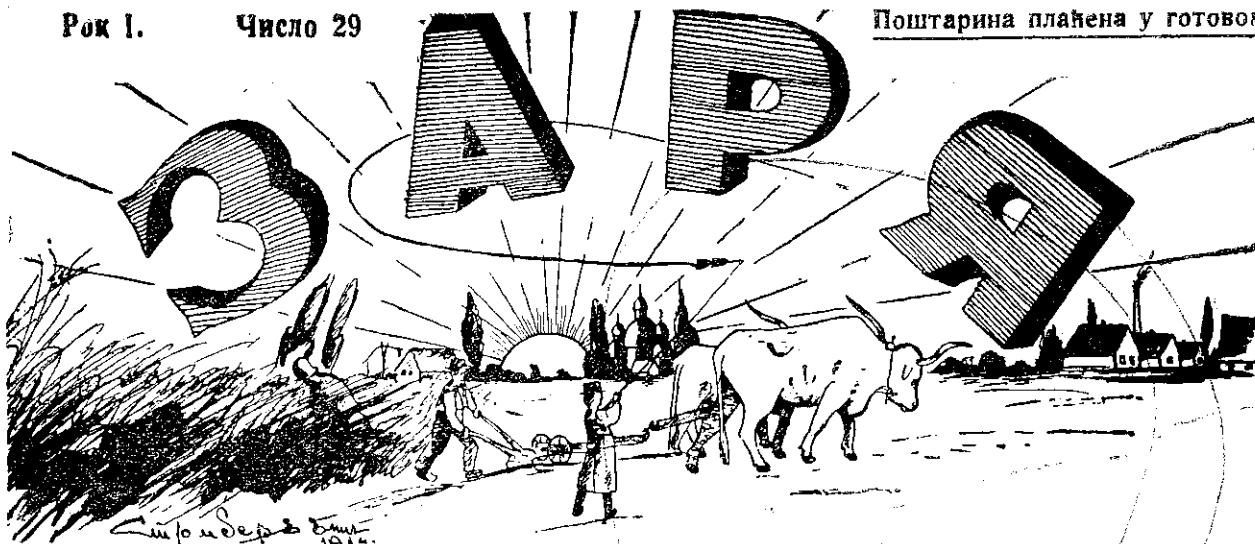

Рок I. Число 29

Поштарина плаћена у готовом

ОРГАН КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНОГО СОЮЗА ЮГОСЛАВЯНСКИХ РУСИНОВ

РЕДАКЦІЯ И АДМИНИСТРАЦІЯ
Нови Сад, Футошки пут број 199

Нови Сад 11 нов. 1934.

Виходзи раз на тидзень.

Предплата: на рок 50 Динари, на пол рока 25 Динари, за заграничне 2 Доларя
ПООДНОЖЕ ЧИСЛО 1 ДИНАР

ЯКУ ВЪРУ ПРІЯЛ СВ. ВОЛОДИМИР?

Чом князь Володимир Святый пріял Христову въру зос Греческой?

(Приповеданье найдавнейшей лѣтописи тзв. лѣтописи *Нестора*)

Зволал (скликал) Володимир своих боярох и городских старцох и сказал им: „Приходзели до мňе Болгаре и гуторели ми: прійми нашу въру! по тим приходзели Немци и вони хвалили свою въру; за ньима пришли Жиди. А остатны пришли Греки и ганьбели шицки въри а хвалили свою и гуторели велью, приповедаюци о початку швета; а вони розумно бешедую и дивно и мило слухац их; бо вони кажу же постое други швет: кед дахто нашу въру прійме, то гоч умре, знову встане и нъе умре на вѣки; а кед прійме другу (иншаку) въру, то будзе на другим швеце гориц в огню. Яку же раду даваце? Цо на то кажеце?“ — И прегварели бояри и старци: „Знаш, княже, же свою въру ныхто не ганьи, алье хвалии, кед сцеш увериц ше добре, то маш у себе людзох, пошльи их, най ше узнаю зос службу каждого з вных (тих народох), як вони служа Богу“. — И начело ше то князови и шицким людзом; выбрали добрих и розумных людзох числом дзешец и сказали им: „Идзце перше до Болгарох и разпитайце ше перше за их въру“. — А вони пошли и прійшовши увидзели их гадни дѣла, як вони покланяли ше у поганской святынѣ, и пришли до своей жеми. И сказал им Володимир: „Идзце тераз до Немцох, опатрице там, а одтамац идзце до Грекох“. А вони пошли до Немцох и припратрали ше на их церковну службу и пришли до Цариграду и пришли до цѣсара. А цѣсар их запитал, у якей цѣльи вони прійшли. а вони му отповедали

як було. Почувши то, зрадовал ше цѣсар и указал им вельку чесц того дня.

На други дзень послал до патріярха, кажучи: „Пришли Русини и разпитовали ше за нашу въру; украш церкву и духовенство а сам ше прибер до святительских ризох, най видза славу нашего Бога“. Почувши то патріярх; дал зволац духовенство (священство), по обичаю урядил празник, запальтели кадила и зобрали шпѣвакох и хор. И пошол цѣсар з ньима до церкви и поставили их на пространним месту, показовали церковну красоту, шпѣванье и архіерейску службу и діяконску и оповѣдали им за службу свойому Богу. А вони були барз зачудовани (здивованы) и похвалели их службу. И визвали их цѣсари Василь и Константин, кажучи им: „Идзце до вашей жеми!“ и одпущел их зос велькими дарами и почестью. А вони прійшли до своей жеми и зволал княз (Володимир) своих боярох и старцох. И сказал (гварел) Володимир: „Ето, прійшли мужи (людзэ), посланы од нас, послухайме од вных, як цо було“. И гварел: „Гуторце пред дружиною“. — А вони гварели (сказали): „Ходзели зме до Болгарох, видзели зме, як ше вони кланяю у храму, чи радше у поганской святынѣ, нъет у них радосци и нъе добра их вѣра. И прійшли ми до Немцох и видзели зме, як вони приредзовали у храмах вишельяки служби, алье красоти ми нъе бачели ніякей. И прійшли ми до Грекох и одведли нас вони там, дзе служа свойому Богу и ше зною ўні були...“

жеми: бо на жеми ньет такого вигляду и такей красоти и чешко нам за того повесц; лъем то знаме, же там Бог з людзми пребыва, и служба их красша од службах у других странох. Ми нье можеме забуц на туту красоту; бо кажди чловек, котри покуша слаткого, то нье будзе по том есц горкого, так само и ми нье можеме ту остац". — А на то одповедли бояре: „Кед би вѣра греческа була лиха (нье добра), та би ю нье пріяла твоя баба Олга, котра була наймудрейша од шицких людох".

То дакле приповеданье найславнейшого русскаго лѣтописца Нестора о принятію греческай або православнай вѣри русскаго князя св. Володимира, котри, як знаме зос русской исторіи, року 988 покресцел цали русски народ на рѣки Днѣпру и зос тим пріял греческу або православну вѣру.

Медзитим, нашо народни просвѣтителье, „украински водьове" русскаго народа у Югославіи, — нашо попове — одважели ше у „Руских Новинах" твердзиц, же св. Володимир, князь русски року 988 пріял нье православну, алье „христіянско-католіцку вѣру", дакле према тому би виходзело, же русски народ бул од принятія вѣри више „католіцки" а нье православни.

Таке твердзеніе до ньеба вопіющи грѣх наших попох, нье лъем процив исторіи русскаго народа алье и грѣх процив здраваго розума и тото цыганство наших попох еден езуитски трик, зос котрим вони сцу зашльепиц наших еще ньесвѣдомых Русинох, бояци ше за свойо особни интересы и т. д.

Док дакле цали учени швет, цала исторія русскаго народа твердзи, наш русски обряд твердзи, лѣтописец Нестор твердзи, же св. Володимир пріял греческе або православне христіянство, чий центар бул Цариград, дотля нашо попове, зос грѣхом до ньеба вопіющим твердза, же св. Володимир пріял „христіянско-католіцку вѣру", чий е центар Рим и прето нас више баржей и баржей гу Риму цагаю.

Та кед так, мили нашо попове, народни просвѣтителье, кед св. Володимир пріял „христіянско-католіцку вѣру" а нье православну греческу вѣру, чом же посли, котри були послати гу Ньемцом нье сцели пріяц их вѣру, алье на остатку пошли до Цариграда, дзе ше им греческа найбаржей пачела? — Чом же ньепріяли вѣру од Ньемцох, котри як нам барз добре познатае теди уж давно були „христіянско-католіцкай" вѣри и признавали Рим — папу за главу церкви? — Да св. Володимир пріял вѣру од Ньемцох, веци би сце, попове нашо мили, могли повесц шльебодно, же русски народ пріял „христіянско-католіцку" а нье православну вѣру, а так грѣшице

и процив свойого народа и процив своей соўѣсци. Исторію русску под ногами топтаце а нам Русином руцаце блата до очох, да нье можеме вашо смертельни и до ньеба вопіющи грѣхи видзиц и порозумиц. Но, ньедумайце себе, мили нашо попове, же ми нье знаме читац, ньедумайце себе, же ми нье знаме, же русски народ ма свою исторію, котра е учителька правди, бо кед тото думаде, барз ше кламеце! Нье руцайце нам блата до очох, бо зме видзиц ньегодни!

ЗОС МЕДИЦИНІ (лікарства)

У ранших числох зме видзели важносц наукох и важносц пренаходzenia узрочнікох обераціях хоротох, а тераз да ше упознаме зос тима узрочнікамі. На першым месце треба знац же хтори хороти су оберацы.

Оберацы хороти су тоти хороти же на природны способ можу пренесц зос ёдного чловека на другого, па ше прето досц нагло ширия. Узрочнікі обераціях хоротох су живи бітія (створеня) и то такі дробенки же ше зос обичным оком не можу видзиц. Под микроскопом увеличані тисячпейцсто раз ледво ше видза. Вони маю два заєнички мена и то: бактерії и микроорганизмы. Бактерії (микроорганизмы) ест барз вельо фели, але на радиосц лем ёдна барз мала частка зос ніх ё спасна по чловека и може у ньго виволац хороту. Напроців, найвекша часц бактерійох су од пользы чловечству и през ніх би ше нешкайци швет ані задумац не могол. През бактерійох би ше не распадали цела загинулих животіньох па и чловече цело би ше през ніх не распадло. Ані бильни стабла би ше през бактерійох не распадали. Не правел би ше зос слами, травкох и лісцох и других бильных стеблох гной, ані у фангу ані у самой оранії як то тераз ест, и воопіще не було бы рошлінох а през рошлінох не могли бы опставац ані животіні па ані чловек. Под микроскопом ёдни бактерії винатраю як палічки, други як точки, треци як запяты, штварти су покруцены як фуровики и т. д. По випатрунку и по хороти хтору виволуе, кожда бактерія добива и свойо особне мено. Же бактерії живи бітія доказуе нам то же ше рушаю (дапоедни маю и вельо ношки зос хторима пліваю) а и то же ше множа. Бактерії ше множа на тот способ же ше просто, од прилики кажди 45 минути, ёдна подзелі на два часцы и кажда часц далей жиє за себе и за други 45 минути ше заш дзелі. Кед ше так вирахуе видзе же зос ёдней бактерії за 24 годзин настане веций як два міліярды нових бактерійох. Дапоедни бактерії ше

множка и вельо спорше док ше други множка вельо слабше. Нє треба забуд же ше то так става на уметней храни за бактериї, на хторей их можеме ховац и розмножовац, а у целу за часу хороти вероватно же ше и спорше множка. Але аж теди увидзиме яке страшие число бактерийох у целу може настац, кед себе подумаме же их у єдней капки, зос хтору ше хорота може пренесц, уж може будц на милийони, а за 24 годзин зос каждай постаню преко два милиярди новых.

Тераз треба да видзиме на яки способ тоти бактериї виволую хороту. Кед ше бактериї находза на здравей чловечай скори, през и найменшай па и през невидліво малей фанки, вони ту можу жиц и множиц ше а да чловеку нє чкодза, то ест да нє виволую хороту. Так и ест. На каждай скори ест вие на милиярди бактерийох. Вони ту жию, множа ше и гиню а храня ше зос нечистоцу и масцу, хторей ест на скори найчистейшого человека. Мало масци на скори ест вие бо є и потребна а виволую ю лойни жлэзды хтори ше находза у скори. Але кед ест на скори вецей масци як треба вец ше на ю лили прах и нечистоца. На келью скора маснейша и нечистейша на тельо ше бактериї на ней спорше множка а іх способност да виволую хороту постава вскша. Же чловек дакус и вислабнути бактериї уходза и под цалу и здраву скору през отвори лойних и знайных жлездох и ту ше множка. Так наставаю, пирщи вреди и подскорово аж гноене, од бактерийох хтори ше вие находза на скори. Ище лехчайше войду бактериї зос скори до цела кед ше на скори находзи даяка рана. Вони през рану уходза до цела, ту ше множка а храня ше зос креву и тлесним сёками и виволую гноене. Але ище вельо частейше наставаю вспеліяки опасны хороти кед ше на рану пренешу други опаснейши бактериї, зос нечистей иглы, гвозда, руки, зос гноя, зос жеми, прахом и блатом, зос скла, лебо нечистого ножа, лебо церня и т. д., хтори ше обично не находза на скори. Пре тоти причини цело треба тримац чисто. Треба ше цо частейше купац (голем раз двараз у мешацу), руки и ліцо па и цело по пас умивац кажди дзень з мидлом, а и ноги цо частейше умивац. Руки умивац вие пред ёзенем а и по ёзеню. То нарочито важно за людзох хтори робя зос нечистими стварами. Позната є ствар же велі людзе маю часто пирщи на хрибце. Чом? Зато же хрибет найчеше може добро умиц и на нім ест вие досц масци, нечистоци и бактериї. Пре горе описаны причини треба зос каждай ранки пущиц да зидзе крев, да зос ней змие бактериї а вец ю треба добре умиц зос чисту воду, лебо паленку, лебо карбо-

лову воду и на краю найдирац зос йодову тинктуру, и превиц зос стерилну (чисту) газу, лебо зос чисту билу вирайбану и прейпеглану ренду. Зос райбаном платно ше очисци од бактерийох а кед даєдна остане ю забие цеплота од пейгли. Же нет у обисце йодовей тинктури, пущиц да зидзе крев, рану умиц и чисто ю превиц. Же рана векша треба исц до дохтора да ю очисци и превиц а по потреби и зоцнне. Же и менша рана забрудзена зос гнойом а нарочито коньским, лебо гноену жему, лебо зос стварами хтори були у гною, лебо гноеней жеми, треба исц до дохтора да ю вон очисци и да дада инекцию против тетануса (склонцом) бо кед тетанус вибие вец му слабо ест ліка. Др. Шарик

(Дальше будзе)

КОНЬОВОДСТВО О КОНЬСКИХЪ ХОРОТОХЪ

Нукашні хороти при коньохъ

У 25 числу „Зарі“ було писане о вонкашніх хоротох при коньох, а тераз ше познакомиме зос нукашніма хоротами, на келью то допушує пространосц новинох.

Сакагия то єдна од найопаснейших хоротох, од хторей може захориц нє лем конь, але также преходзи и на чловека и на пса. Кед конь ма сакагию зос ногрох му чече желеножолта текущина, подакеди кирвава, у ногрох ма рани, на скори также (так исто) а ноги му загрубню. Од тей хороти конь длуго хорує, гоч на очи може випатрац потполно здрави. То заразна хорота и лехко ше преноши. Зоз хорих на здрави коні ше лехко пренеше кед хори и здрави при истих яшльох завязани, кед ше єдни исти штverci и вижги (деплови) пользую (хасную) на хори и здрави скоти, па далей: кед з єдного истого суду пию здрави и хори коні воду, кед ше єдно исте ограбло и щетка пользую на єдни и други и на вельо други способи. Кед конь достане сакагию служни зме такой поволац скотолікара. Закон о охрани од скотових зараженіох строго наредзує хори коні од сакагії забивац и ведно зоз скору глібоко закопац.

Хлів у хторим були хори коні од сакагії треба дезинфковац зоз сумпором, а по дезинфекції добре виветриц, обиліц, яшля вирутиц та нови положиц, штverci и вижги зоз хорих скотох вивариц, патос, кед є зоз цеглох, добре умиц и зоз гашеним вапном поляц (єдну килу вапна на 5 литри води) а кед под хорим коньом нет патоса, вец гліну на 40—50 см с такого места винесц и з нову

ю заменіц. При тому ше чловек муши чувац да ше не заражи.

Задих часто причина же ше конь не шме так гоніц як здрави. Тота хорота походзи од недобре вилічених плюцох кед су у запалюю, од прехладносци, од погубеней и згнітей покарми и подводного, мочварного пасовиска. У тей хороти конь нагло диха, нозгри ше му ширя превельо, чешко му витrimац длуги и швитки дринг и часто кашлі.

Кед хорота застареє чешко ю лічиц, док ше у початку задих лехчайше да одстраніц. Попри лікох цо скотолікар препише, мож коня двараз на дзень париц зоз вареним ярцом. То ше роби так: уварени ярец ше зосипе до досц велького єуду або баш за то направени мех и положи ше коньови под нозгри, односно утвердзи му ше на главу так да удихує виходзяюцу пару, а да цо веци пари конь удихнє, причверсциц му треба так да цо меней пара виходзи, односно за круциц з покровцом. Парене тирва док ше ярец не охладзи; тот ярец мож дац коньови ёсц. Лічене тирва веци тижні и за тот час ше конь не гоні. Задихлівого коня треба кармиц на одредзени час зоз мехку покарму, зоз прекрупеним або намоченим зарном. Хлів треба часто ветриц. Жимнєйши воздух за задихлівого коня лепши як цепли и загушліви.

Колика (чемер) приходзи од прекомерного карменя, захладносци, швіжей детеліни, од ражовых крупох кед ше коньови дава веци як треба, од муки кед ше дава суха и од спераня, у ходу або у дрингу, да конь пущи воду. Знак колики (чемеру) тот: конь престане ёсц, гребе з предніма ногами, огляда ше и патри на брух, валя ше и зної.

Накеди обачиме же ше указую знаки тей хороти, треба коня добре вичухац зоз чутаком од шена або слами, а цо веци брух и похребціну, по тим го поприкривац и водзиц а ніяк му не дац легнуц. Кед того не помага, веци му треба дац руменцови чай зоз рицинусом. Остатне средство виливане конських червох зоз воду у хторей розпущене мидло (зоз мідліну). Вимиване ше виводзи зоз іригатором. У чешких случайох служни зме поволац скотолікара на помоц бо іншак конь може за 24 годзин загинуц.

Преганячка настава од прехлади чревох, наглей пременки у карменю т. е. кед ше по сухей покарми почина давац през постепенного привикованя швіжу покарму (траву, детеліну, цвіклу, младу кукурицу и др.). Коньом треба давац у таким случаю суху покарму, цепло их тримац и напавац з літну воду.

Хлісти маю обично млади коні, гачата. Од хлістох гаче ослабнє, радше лежи а у балгох ше находза хлісти. Гаче або конь ше лічи зоз прахом проців хлістох.

Надутосц ше частейше збива при кравох и овцох як при коньох, але ше дододзи же ше и конь здуе. Як ше лічи надутосц, будзе о тим другираз, док будзе бешеди о надутосци кравох и овцох.

Жар (кех) ше появлює при младих коньох. То ёден род сухого кашлю. За часу тей хороти конь невесели, подло є, писки му враци и сухи, нагло диха, ослабнє, при ходу ше часто заплянта зоз задню часцу цела. Док хорота тирва треба коня чувац од жимней води. Кармиц го мож зоз намоченима отрубами, зоз шеном, а треба му давац и зарна лем намоченого. Добре давац ражу и гушей масци. Кед ше зної треба го вецираз чувац зоз сламу.

Крем спомнутих хоротох ёст ёщи и други. Обично кед конь по длукшим часу роботи стой даскельо дні а при тим ше добре карми, дстане „празничну“ хороту. (Прето ше вола „празнична“ же обично кед два-три дні швето або кед падане та коні не робя и веци ше дододзи дараз тата хорота). Конь од тей хороти обично постане мли, нагло шеда на задні ноги кед го виведземе вонка з хліва. Зної ше, а вода цо з нього одходзи червенікава або чарнява.

Найлепши лік проців тей хороти да коня не карміме барз нагло по роботи и так ше предохрані од „празничнай“ хороти.

СТРАХ

У Руских Новинох
Дре ше Кури плах
Кричи на Русинох
Яй! страх Русини, страх.

Ки чорт ше му стало
Чи ма плацу малу,
Чи дагдзе заглобел
Свою вельку главу.
Ой ти кури плаху
Совист ци нье чиста
Кед ци наша Заря
Так барз до оч бліска.

Мила руска Заря
Правду льем виноши,
Озда Руски народ
Ярмо твойо ноши.

Па ше терас боиш
Же го вон уж зруци
Цигурно ше розум,
Веца ци уж змуци.
Маньпіе кури плаху
Поповской просвіти
Руснак просвіщени
Правди им уж сити.

Писал Руско-д'урдьовски Бата
ко ноцни тици лапа.

НОВОСТИ

Истрага по Марсейским атентату уж окончена, чека ще лем да Италія екстрадира (віда) Др. А. Павелича и Кватерника а Австрія бувшого австро-мадярського подполковника Перчевича, да ще еще дзепо-єдни подробносци випитаю. Утвердзене же атентаторе з Мадярской зос Янка Пусти походза, же мали рядово мадярски паспорти, котри у Швайцарскай заменени зос фальшивима чехословацкими. Мадяре ще браня же на Янка Пусти нѣт усташох. Як швекткох поволали француских и англицких новинарох. Янка Пусту очисцели од „усташох“ — та ще надали же их новинаре буду браніц як невинятка. Понукали им и автомобил и водича, але новинаре то одбили, ишли зос своима автомобилами и вец у своих новинах винесли медзі іншим и слідующе: були на Янка Пусти кажди окреме и на Янка Пусти нѣ нашли бандитох. Випитовали ще селяном з околних валах и пустарох и дознали ще же ще недавно усташе отселели, же им, селяном, нѣ было шлебодно ані бліско присц, бо им то власци мадярски забранели. Знаю же ще вежбали як праве войско у штреляню. Но-винаром не было то досц, предлужели свою драгу и далей глѣдали по других пустарох и насправди на Буза Пусти єст еще усташох и поучую их бувши австро-мадярски офицере. На другім месце Ланглак ще находзи други логор а на трецім месце Сурда Пусти є треци табор. Цали швет указує на Мадярску, вона ще брані же и у других державох жію избеглици, о вежбох усташох вони ніч нѣ знаю. Янка Пуста их уж нема, та думали же с тим и робота окончена. Бранєли ще же усташох распуштели и розогнали еще у априлу а вони ще еще и нешка вежбаю на мадярской території бліско нашей граніци. После того открица бежка мадярски предняци гледац помоц у Варшави, Бечу, Риму и Берліну. Их владане ще ма ришиц пред друштвом народох, котри праве за то и створени, да очува цали швет од войни. Страна штампа хвалі Югославію за єй розумне и миролюбиве тримане праве тераз у тих пре ню найчесших часах, доказала с тим свою политичну зрелосц и миролюбивосц як культурна и напредна держава.

Балкански Пакт мал засиданіє у Анкари (Турецка) и принесол свой статут, котри є скоро исти як и статут Малей Антанти. Пан Пурич, наш вода делегаціі, віявел турецким новинаром же Балкански Пакт тераз ма чварсті основ и же з нім треба раховац як зос велесилу. Політика Блаже-

ноупокоеного Краля Мученика с тим наставена и Його вельке діло будзе до конца виведзене. Тераз ще може повесц же Балкан припада балканским народом. У шыцких краёх швета важел Балкан як огніско нѣмиру, одтамаль ще ширела віше война а тераз баш обратно, Балкан постал коліска миру и з нього можу европски народи вжац приклад.

„Пристаниште Луя Барту“ ще од тераз будзе волац пристанище у Смедереву; таку одлуку принесла смедеревска општина.

Зос кръжком на хрънце прешол два раз пешо з Баварской до Єрусалиму єден колесар по мѣсу Розенхайм. Прейг Боспорского Мореузу превожел ще віше сам.

Злато, срібро и угель ще находза у вельким мношту на полуострову Камчатка. Експедиція, котра преучела Камчатку, врацела ще до Москви.

Міністар правди п. Б. Максимович задзековал. Його оставка уважена а Його место завжал новоімнновані п. др. Драгутин Койч.

Умар Ротанилд у Булоні на Сени. То бул єден з найбогатших людзох на швеце.

Геройство єднай мацери. У Леобену (Австрія) запалела ще древна хижка роботніка Осифа Делалута. Вон нѣ был дома а жена му робела на дворе. Кед обачела огень ѹж цала хижка була у пламеню. Кед видзела же єй двойо найменши дзеци у хижі поле-цела до огню. За кратки час винесла єдно з ніх, а вец ще дораз врацела и винесла и друге. Прещерпела чешки опекотини по цалим целу. Однесли ю до болница але вона щашліва, гоч ю опекотини барз боля, бо спасла свойо дзеци. Цала варош Леобен ю слави и людзе приповедаю о ней, о узорней мацери котра ще жертвовала за дзеци, котри спасла од цигурней шмерци у огню.

Чарл Чаплін фильмски глумац, достал анонимне (без потпису) писмо у котрим од нього єдна банда гледа пенежи. Же им нѣ охаби тельо езри долари на одредзене место у одредзеним часу, преца му же му украдню сина. У Америки то нѣ новосц, там то на кождодзени случай. Так украдли славному пилотови Ліндбергови малого сина. Вон пріявлел случай поліціі а пенежи нѣ послал. О даскельо дні нашли Його сина забитого. Требало вецей як єден рок док убійцу нѣ пренашли, котри сцекнул аж до Бечу. Тераз му судза за тото розбойништво.

Кромплю чешку килу и пол викопал на своей ніви (полю) Сима Гробич з Плитвицох. У Лики ще того року кромплі добре уродзели, лем им цена досц ніска, 25 динари 100 килограмі.

ІСТОРІЯ РУССКОГО НАРОДА

Приредзел Ніколай Д. Олеяров

(Продлужене)

Понеже др. Коста Хаджи ўпоредзел тот процес зос загреоачким (тзв. фрид-юнговим) процесом, преходзі далей на одбрану своіх кліентоў зос слідуючымі словамі:

„Пан державни тужитель обвиняе монаха Алексея Кабалюка и товарищож за дражнене и буну против цигурносци державы, против законнага шора у жжеми, против класи уніятскаго сяященства и против уніятской церкви. Свою оптужбу подкріплюе вон зос исказами оптужених и шведкоў, котры исказы вони током предистраги дали; але ані зос ёдним словом не дорушел факт, же як обвинены так исто и шведкове мотивисано поцагли током главней расправы свойю исказы, котры вони у истраги дали. Тоти „доказы“ пана державного тужителя не можу служыц як темель за пресуду, бо по одредзеньях кривичнаго поступка судска пресуда може ше основац лем на фактох, котры на главней расправы зос контрадикторним поступком утверdzени и на доказох, котры су як таки од суда признати.

„Пан державни тужитель, же би оправдал свою оптужбу, поволуе ше на силни „факты“ зос прешлосци, зос котрима вон сце доказац, же руссофилски рух у угро-руссах настал ёще пред 60 роками. Я не у могучносци випитовац истинитосц твердзеня пана державнаго тужителя, а и иншак тримам, же тоти ствари не спадаю до рамку того процесу. Але най ми будзе ипак дошлебодзене зробиц ёдно примічаніе на исторійски рефлексіі пана державнаго тужителя. Пан державни тужитель представел нам у барз живых фарбох тоти утиски, котры русске войско у души угро-руссаго народа року 1849 виволало, кед ше за еден кратки час затримало на месту, котре є населене зос угро-руссским нарodom. Я не сцем тоту гіпотезу п. державнаго тужителя валац, але мушим припомніц, же пан державни тужитель забул констатавац (утвердзиц) на чийе поволане русске войско року 1849 прешло граніцу держави коруни святого Стевана и прецо вони пришло? — Кед зме уж при тим вопросу, котры пан державни тужитель ту дорушел, тримам же нужно установиц и приковац исторически факт, же русске войско того рушане лем на особито желаніе и молбу австрійскаго правительства (влади) зробело и же би вони без тей молби нігда не прекрочело граніцы Мадярской, бо

нігда ніякого сукоба, па не було повода за тот поход, котри превжал лем да ше спаше начало легитимитета. Але после того похода барз фришко пришло разочарене и мойо є глібоке уверене, же ше така диверзія русскаго войска после 1853 року не може нігда вецей очековац.

„Барз біе до очох, же пан державни тужитель трима руссофилство за кажніве діло, котре ше нігда вецей не може поправиц. Симпатіі як поєдинца, так и целаго народа етичней су природи, и док год ше тоти симпатіі не манифестую у ділох, котры ше діла противя законом, не можу буц предметом кривичнаго прогона, бо у тим погляду вредзи старе правне правило: „De internis non indicat praetor“ („о чувствах судія не судзи“). Же то так, служи ми за доказ и начальне виявленіе угорского министра председателя, пана графа Стевана Тиси, котре вон баш пред даскелью днями у угорским собору подал: же несумнівні виявленія симпатіі кральовини Румунія за румунски народ у Мадярской и старане за його судьбу появи, котры ше лежко схваціц и разумиц можу, бо ше канчи язичнаго и культурнаго единства ёднаго истого народа не можу зос державніми граніцами потаргац. Па и таки отлични державник як до є гроф Чернин, тримал за потребне тото особіго наглашиц. А так и ест, бо кед є дошлебодзене буц Туркофил и Романофил и Бугарофил и т. д., чом да недошлебодзене буц и Руссофил, кед ше чувства поєдинцох а вецейраз и цалих народах не можу баш вше управляц по думи бирократох, котры можебуц у зошицким хибним напряму водза политику держави.

„Пан державни тужитель оптужуе оца Алексея Кабалюка и товарищож пре то, же вони посішовали русски православни манастири и видзи у тих посішованьях якишкি против державни наміри, гоч иншак доказане, же тих людзох руша ёдно едине чувство, неизмерна, заправо фанатична любов за православну церкву. Мушим зошицким скромно напомніц, же ше вірски чувства зос ніякима законами не можу регулирац (ушорйовац). У погляду тим не можу ше видавац ніяки заповісти и забраньованя, бо пробсоване прибліжиц ше Богу не може подпадац ніякай человеческой диспозиції. Баш католическа церква од давних часох посідала своїх вірных на посішоване святых местах, гоч тоти места часто у странных державох далёко од роднаго краю, далёко од домовини а еще ше ніхто не нашол, кто бы таким путеваньем придавал даяки противодержавни карактер. Католическа церква приредзуе каж-

бере учасць и католически владар тей держави, у котрой ше отримує дотичного року конгрес, и по загальним (оптим) схватаню тоти конгреси маю кед баш не чисто политически карактер, але церкво-политически карактер його є опіце признати, іпак ше еще ані єдна православна держава, — чійо граждане католіческого вірозакона також посіщую тоти конгреси, — не нашла побудзена за браніць своїм гражданом посіщовані тих конгресох або их пре то даже и на криминальну отвічательносць поволоваць.

„Пан державни тужитель твердзи, же штредзиско (центр) руссофілскай пропаганди у Бейчу. Там ё, на кельо міє познате, державна поліція, котра стої на найвишшим степену стручнай спреми, и вона би напевно осетела тот опасни центр русской пропаганди и не чекала би да ю на то опомина пан державни тужитель зос Мармарошсигета. Еще ніхто не чул ніч о даякей русской пропагандистичкай централі у Бейчу, и пан державни тужитель на кожди способ добре зробел, же нам туту вельку тайну открыл.

„Пан державни тужитель барз замера и видзі у тим доказ виновносці Алексея Кобалюка и товаришох эже ше вони потайно скупляли на молитву и казсе: „Кед би тоти сходзованя не мали опасни политически наміри, обвинены би ше явно сходзели не лем на молитву, але би ше на основі законах, — котры гарантираю мадярским державним гражданом молину шлебоду віроисповіданія, — конституисали як православне церковне общество вшадзи, дзегод іх ест“. Мадярски устав гарантира полну шлебоду віроисповіданія и дава шицким законом признатым віроисповіданьом, да ше по своіх вірских законах можу конституирац. То правда и баш прето в стострукта жалосць и ганьба, же ше обвинены православни Угро-Русси мушели зберац, як християне за часах Нерона и Діоклесіана у поджемных лагумах и катакомбах же би лем могли удовольствовац своей душевнай потребы: да ше помодля Богу по обрядох и заповідох своей православнай церкви!

„Яка іронія виходзі зос словох п. державнога тужителя! Шлебода віроисповіданія! — Питам пана державнога тужителя: чи то шлебода віроисповіданія, кед жандармерія и пограничная поліція на тельо злоставля тих, котрих осумнічела же ходза на православну молитву, док их не облес крев и док не страца присебиосць и кед приду гу себе, посила їх по „цибулку“ гу уніятскому попови, а тот вешка далей наредзує чи ма

**наоружана сила и далей злоставляць
жандарміяго чловека чи не?**

„Цо знача тоти 70 „цибулки“ попа Азарія зос Изи, дзе поп изрично наредзуе жандармерію: „Престаныце карац того чловека, бо ше покаял и одрекол ше „шизми“. — Чи то шлебода віроисповіданія, кед православного християнина завязжу за коня або му одрезжу власи, и на тельо бію, докгд не прелігне свойо власи? — Або ше можебуц по тим видэи шлебода віроисповіданія, кед жандармерія фамилію од 7 членох, медзи німа пецеро слаби дзеци, охабя цалу ноц на жими од 20 гради, та ледво остали живи на тей страхоти? — Або можебуц то шлебода віроисповіданія, кед политическая власц не сце видац дошлебодзене да ше мертві поховаю, док ше год православни християнин не „покае“ и приме уніятскаго попа, па мертві тілеса днями губя воздух и ширя найвекіше нєщесце? — Тримам, же пан державни тужитель требал ше стримаць и же не мал баш ані кус повода буць баш зос позивом на шлебоду віроисповіданія — до крайносци цинични.

(Далей будзе)

ФЕЛЬТОН

МАЦ И ИРИНКА

В.

Иринка ше у основнай школі добре учела. Звершала и „полихтерну“ класу. Росла віше веекша. Оцець ше богацел и куповал ланци. Мац би любела, як и кожда мац, да ше ей дзівка добре ода. Сцела Иринку дац до гімназіі. У тим оцець мушел попущыц, гоч несцел. Мац пристала и сама пойсці дакус зос Иринку до варошу, док ше не упути дакус Иринка. — Зайди ше рихтали зос чипкованима и гатласкима сукнями. Пойду аж до Зомбора!

Иринка нешка є дома остатній полудзенок. Жалосна ё, незна що ше з ю стало. Вона ше пойдзе учыц! Будзе ше першираз вожыц у „гайзібану“! Жаль ей и страх ю лапа, але ю мац барз цеши, як ей там красніе будзе. Зайди уж у кочу и шедаю уж мац, оцець и Иринка. Оцець лапа за „дёплові“ и поцагнул. А мац ше жегна трираз по три раз. Зробела вона криж над главу Иринкову. Коч вишол з двора, капура ше заварла. Іще кус и хижу не видно. Иринки віше баржей було жаль. Пайтаски патрели на ю, а вона им одмаховала з хусточки. Понагляли ше на штацию. Иринки шершо лупа, кед себе подума, же неодлуга придзе гайзібан и однеше ю далёко, далёко, аж до Зомбора!

А буду вони исц през „Гомбош“ (Богоево). О, Гомбош, що ще уж о нім Иринка наслухала! Ша кожда баба уж зна о Гомбошу. Там ще барз друго чека. Недалеко Дунай, та чуц як риби крича, а з Дунаю прилетую суньоги опасни, же аж фалатки откусую з людзох! А на лавки твардей ще шли на Гомбошу! — Уж коч сцигнул на штацио. Оцец побожжал мацер и наказовал ей, най добре меркує на Иринку. Мац почала уцерац слизи, та и Иринки почали капкац з очох. Уж даваю карти. Писка гайзибан. Оцец до вагону зайди и Иринку ухпал и уж иду. Шицко то ще барз фришко зробело. Було ту: Шваби, Мадяре, Серби, Словаци, а од Руснацох лем мац и Иринка.

Але у вагону ще пачело Иринки, лем ще бала „кондохтера“, бо вон руца людзох през облак, хтори немаю карти. Неходлуга станю, а мац вигвари: „Гомбош!“ Иринку жима стресла! Тварда лавка, суньоги, чекац, Дунай... — Нехельо ще пременело од приведки, бо шицко так було, лем суньоги цошка не кусали фалатки. Иринка лєгла и почала ще преврацац з бока на бок и... шкрабац ще, що далей тим вреднейше. Чудовала ще же суньоги не вельки, але барз кусаю, але найбаржей коло шїй. То були суньоги, але през кридлох! Годзина ишла барз помали, а мац баш так исто дримала. Иринку зболели клуби, та станула, а мац легла. — На 4 годзин рано записала машина. Карти виняли та шедли до вагону. Радовали ще, же „гайзибан“ скорей идзе, як ей поведли. Почали уж далей путовац. Пришол „кондуктор“, опатрел карти и гварел, же су недобри. Винял зос своїй торбички книжочку и почал писац и раховац аж му ще огуляри тресли на червеним носу. А вец попатрел на мацер и гварел: „За вас обидва 90 динари“. — „Цо? ша до Пешту тельо плаци!“ — „Але ту урхованы и штроф, бо то „експресни гайзибан“. Нетребали сце ще понагляц, але чекац гевтот“. — Цо знала сирота, виняла з мешка яки мала у пазухи, та заплацела.

Допутовали! Красни варош, але як найду квартель? Упупел их єден дідо, най патра на кожду капуру, та кед увидза дзе ёст даяка цидулка, най иду опатриц, там ще квартель видава. Ишли на вельо места, а зайди им уж чарни як жем, бо вже пред капуру по-кладли зайди на жем, а мац опатрела квартелі. На єдней капури писало по швапски: „видамаме хлів за 4 коні“. Мац до двора, а служнїца ю одведла до хліва. Непорозумели ще зос служнїцу бо вона не розумела по русски, и добре же не розумела цо ей мац

поведла. Ишли вони далей. Заш цидулка по швапски и думала: пойсц, чи не пойсц? Ша шлебодно, опатриц. Вошла нука, а то жидовска синагога (церква) и жидзи ще модля. Фришко вона вишла.

На концу нашла квартель! Записала ю мац до школи. Ходзи Иринка уж тидзень до школи зос книжками у чипкованей сукні. Любели ю зато гевти ученици. Вишулькала ще Иринка и вже була краша як то нашо руски дзивчата и буваю у младосци. Не одлуга ще преоблекла до паньских шматох. Красота дзивка, ученіца у гімназії. Почела вона уж ходзіц и на корзо (шпацир) зос Владом Цімбеловим, бо вон Руснак. Завідзели му вельо други Владове, але он перши при ней! Ёдного єшеньского вечара було хмарно, та вжала Иринка амрел. Шпацирали вони под амрелом, гоч бул по Керестурскай мовді досц широки, баш за двойо, лем же ще таки широки амрели не ноша у варошу. Цошка на Иринку почали барз патриц шицки того вечара. А вец почали ище баржей уже-рац очи на Иринков амрел. Иринка далей з Владом приведала. Двоме панове ще почали аж вадзиц цошка, а вец не лем они, але ище даскельо особи почали мацац амрел. Зачувдало и увредзело то Иринку. Але панове такой замодлели най ще не гніва, бо вони ще ставели. Ёден гвари же пада шніг покус, а други же дижд. Тот перши видзел Иринков амрел, а на амрелу били джобки як да шніг пада. Зато опатрели и мацали амрел. Але то наисце не бул шніг, бо то мац, кед билела пец, та покапкала амрел з вапном. Зато так випатра амрел вечаром чудновато, як да падал шніг на ньго. Иринка и Владо фришко нестали з корза и вецей не брали тот амрел.

Нешка Иринка уж пані! Добре ще одала бо Владо звершел за новтаруша и вжал ю. Так то зос кожду дзивку. Гоч вона остава дома, а гоч идзе до школох, але кед ще завре за ню родительска капура, наставаю за ню и вельо чешки часи и бриги. Найлепши жывот кождай дзивки бул пред отвераньем тей капури, а так и хлапца. Чи правда? Велі поведза же гей!

Б Е Р З А

Пшеница: бачка, околина Новог Сада 106—108, бачка околина Сомбор 106,—108 средне-бачка 108—110, сримска 110—112

Кукурица: Бачка и сримска 55—56, 62—64.

Ярец бачки и сримски 103—107·50.